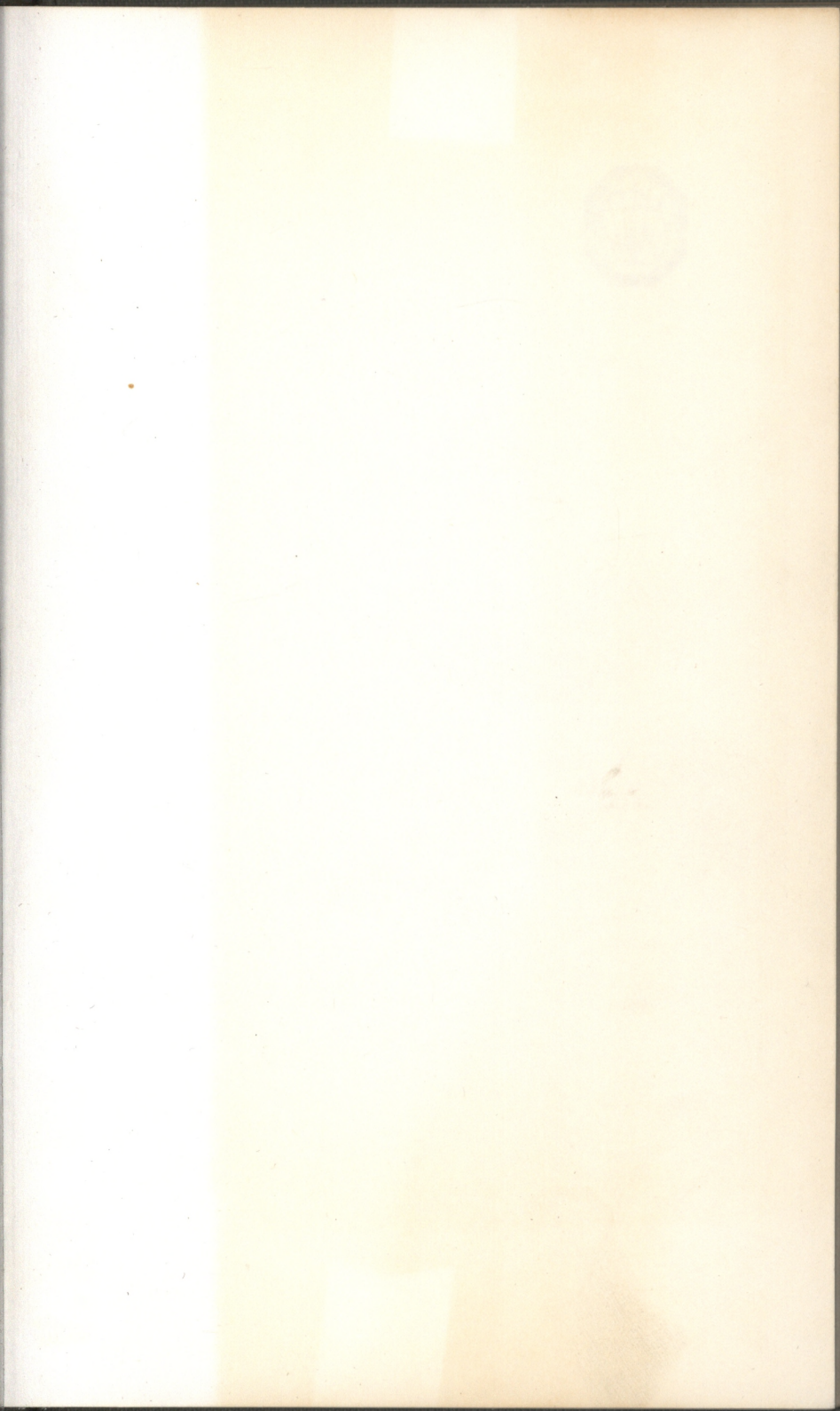
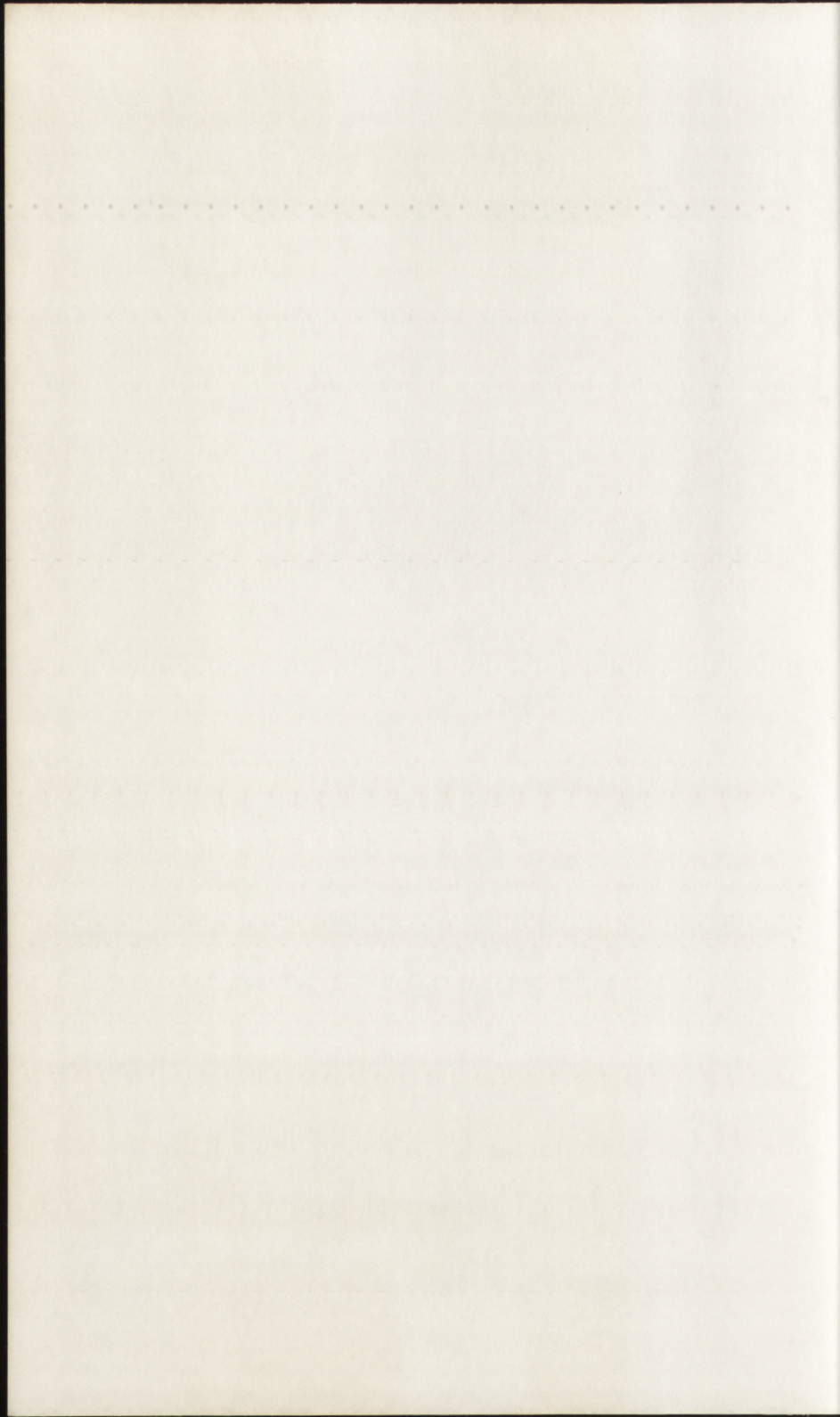

92-4
L256

P E C U G U N S

B, L

92-4

256

cluld

810

VELTA TOMA

PĒC UGUNĀS

Dzejoļi

1969. — 1975.

GRAMATU DRAUGS

1975

55

Vāku zīmējis
EDUARDS DZENIS

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

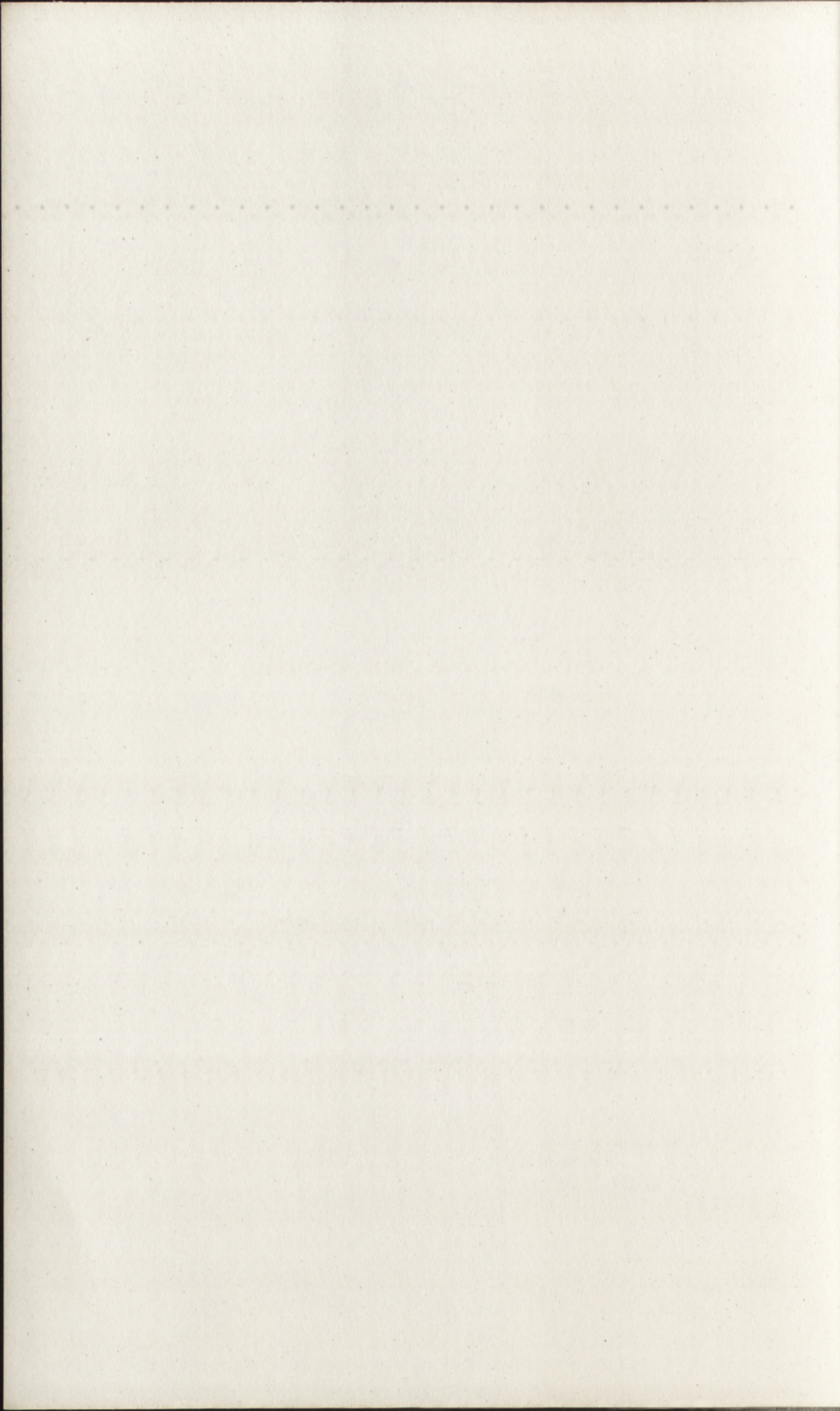
~~98-2 954~~
0304008924

© Velta Toma 1975

Printed in the United States of America
by Sentry Press, Inc., New York, N. Y. 10013

I

*Pēc tās uguns,
kas tevi manī dedz —
pēc tās uguns,
kurā tu mani redz —*

P Ē C U G U N S

I. Z.

*Pēc tās uguns,
kas tevi manī dedz —
pēc tās uguns,
kurā tu mani redz —*

*Aizlaikos sievas skrēja
saulē
salā
lietū
vējā —
nesa spriktis pelnos slēptas
un sargāja kā klēpi —*

*Nebij uguns, kad gaisma svīda —
melnā cūka plīti lidusi.
Un nelaimes bīstoties,
plecus seģenē vīstot,
sieva uz kaimiņiem skrēja
ziema vai vasara,
lietus vai vējš —*

*Labrītu devusi neapsēdās,
steigšus stāstīja savas bēdas —
no paša rīta
melnā cūka plīti ...*

*Kaimiņiene laba
pavarda sargātāja
ļāva iekuram oglītes pagrābt —
un podiņā slēpusi sprikstis pelnos
pār lauku skrienot
sieva sedza ar delnu —*

*Pēc uguns —
kas dzisusi skaugu skausta,
skrien sieva
šobaltdien pār lauku kā šausta —
pēc uguns,
kad krāsni cūka melna —
skrien sieva,
piesaucot Dievu ir Velnu —*

*Pēc tās uguns,
kas tevi manī dedz —
pēc tās uguns,
kurā tu mani redz —*

*Paliks tikai pelnos
nodeguļi melni —
krāsmatās viss no gala
un tā bez gala
bez gala viss no gala —
zem augsnas melnās
ugunskaps ar sauju pelnu —
ar kauliem,
pirksti
delna —
trūdu zemē melnā.*

*Pēc uguns
atzeļ zeme zaļā —
no gala,
atkal viss no gala —*

*Pēc tās uguns,
kas tevi manī dedz —
pēc tās uguns,
kurā tu mani redz.*

1971. — 1974.

K A I L U M S

*Es varēju atnākt noguris,
bet es esmu atnācis izsalcis.
Ojārs Vācietis.*

*Jūs gaidījāt mani skrandās,
bet mans kailums gail
kails
un spoguļojas jūsu
bailēs ieplestās acīs
un mutēs, sakot:
traka!*

*Kas gan spēj ieskatīt kailu
neuzpostas dvēseles daiļumu?
Gaida lētu
maskerādes svēto —
gaida prieka meitu
vizuļu kleitā —*

*Skat, ziņkārīgo pūlis drānās,
kad kailus cilvēkus
uniformas šauj —
pusprātam kailuma
sava bail —
sava tukšuma rukšķēšanas —*

*Jūs sakāt,
ja viņa nebūtu jukusi,
kaila tā būtu mukusi,
bet tā tuvojas, nāk
aizvien redzamāka —
Neviens nenoslēps otram
savu apgērbto kailumu
domās, vārdos, drānās —
tērpi mūs atklāj,
kaili esam sveši —*

*Vai man kailai
jūsos vieta būs?
vai manī kaili jūs
spēsīt mitināties?*

*

*Dauzot durvis spēji
neaizcirta vēji —
paši aizbultējām durvis
bīdamies — sens mūsu
senču vectēvs-burvis
kails Lielasdienas
saullēktā giedrā
atsprēkliņ acēšu velk
no otra uz savu druvu...*

Tai brīdī kaimiņam
jāmanās melnu
gaili laist ārā,
lai izecētos graudus
uzlasa agni —
Re, skaudībai kailai
melna rijība pretim —

*

Kas mūs pazīst kailus —
dvēseli un miesu?
Katru matiņu
katru pēdiņu
sāpīti — bēdu?
Kailus mūs pazīst vienīgi
māte.
Citi bērni
bērnu dienās
trīsošos atspulgos
ūdenī brienot —
Mīlestība reizēm,
ja neskatās otrā
spoguļotu sevi —
Ārsti pa loceklīm,
pa vārdam, skatienam,
sāpīgu vietu
vainu mokot —

Nē, ne apstāvētājs,
viņš mūs nav redzējis
ietērtus —
Vienīgi māte,
katru domu,
katru vāti —

*

Klaudzinu kaila,
skrandās grūti būt —
negribas nepazītai
kāpt pār tavu sliekšni —

Mundieri maskas
mantiļas ņieburni
sauc vārdā valkātājus
liek rindā stāties
sūta darboties
ierāda domāt —

Vienīgi viena
plīvojot matiem
ragana uz bluķa
kaila jāj gaisos —
Šo naksniņu tava,
burdams piebursi —
visa mūža naktis
bluķis degs skalos —

*

Velti vairījies —
iepatinis tērpoto
kailākais kailums
nedilst ne mūžam
nenoplīst valkāts —

*

Francisko Goiija gleznoja
Albas hercogieni
Mahu guloši kailu —
rokas aiz galvas
kuplās krūtīs stāvus
melnu matu mākoni
balta pagalvja klaidā
acīs tumšu smaidu —

Neviens viņu
nepazītu kailu —
noslēpums mākslā
glabātos mūžīgs —

Cēlusies Maha
ietērpās balta
rožainu jostu
kurpju smailītēm
skardama grīdu
gājēja strauja —

Meistars nespēja
aiziešanu pieņemt —
guldītu gleznoja
balti ietērpoto
kailajai māsai
līdzīgu otru —

*Ko slēpa kailums
atsedza ietērs —
Madride pazina
Albas hercogieni
kritušu kaunā
mīlētu mākslā.*

*

*Neatklājies, neatklājiņš —
citādi liktenis tev uzkliegs:
stāt!
Ir labi, ka tu man melo
atkāpšanās ceļu nosargānot.
Nekad nevar zināt —
maska vai mundieris nāk —
Mēs pazīsim sevi pēc nāves
tiešāk un ticamāk —*

*

*Kas mūs pazīst kailus —
dvēseli un miesu?
Katru matiņu
katru pēdiņu
sāpīti — bēdu?
Kailus mūs pazīst vienīgi
māte.
Citi bērni
bērnu dienās
trīsošos atspulgos
ūdenī brienot —*

Mīlestība reizēm,
ja neskatās otrā
spoguļotu sevi —
Ārsti pa loceklim,
pa vārdam, skatienam,
sāpīgu vietu
vainu mokot —
Nē, ne apstāvētājs,
viņš mūs nav redzējis
ietērtus —
Vienīgi māte,
katru domu,
katri vāti —

Kails ne mātei,
ne mīlestībai
nevar izbēgt —
Ietērties
izsukā matus,
un, skat —
nav vairs tās galvas,
kas uz paldena
pagalvja kaila
slīga glāstos —

*

*Klaudzinu kaila,
skrandās grūti būt —
negribas nepazītai
kāpt pār tavu sliekšni —*

*ja tev manī
kailam vieta būs,
ja man kailai
nepazītai neaiziet —
būsim satikušies
viena kailuma basumā —*

*Vecie zvēresti krīt
kā savalkāts
sviedrains auts,
kad kails ūdenī kāp
dziļā, tīrā, aukstā —
salst un sāp
tikai mirkli. Pierast!
Bridis — peldējies
tīrs savalkātā vairs
netērpsies —*

*Teu nebūs vairs bail —
tu būsi patiesībā kails.*

*

*Jūs gaidījāt mani skrandās,
bet mans kailums gail
kails —
un spoguļojas jūsu bailēs
ieplestās mutēs un acīs
sakot:*

traka!

1969. — 1975.

Pēc sarunas par Alberta Kamī (Camus) nāvi, 4.1. 1960. g., un minējumiem par priekšnāves notikumiem — variāciju par leģendu, ka no sadragātā auto drupām neskarta aizgājusi kāda daiļa sieviete (personība nenoskaidrota), Alberts Kamī bijis uz vietas nonāvēts...

B E I G A S

K. F.

*Tu jautāji un nu jau es zinu —
ar mums notiek tas pats, kas ar viņiem —*

*Ko viņi pēdējā mirklī teica,
kā risa sāktā spēle un runas?
Tā bij mēnessērdzīgo uguns —
tikvien nojautu kā viņas smarža,
bet asinīs jau tās skūpstu garša —
Viņš zin, ko vēlas, un baisa steiga:
Kad? — viņš prasa. — Rītu divpadsmitos —
Smaids nopūtā. Kaisls pulsa sitiens.
Plats acu asmens — solījums beigās.*

*Triekts ap kaklu viņas roku kritiens —
vai rīts jau solīto stundu sita?
Vai jau — izbrīns skaujot iekāroto —
Vai jau — dzīvība nāvei atdota?*

*Tu jautāji un nu jau es zinu —
nesatikušies mīlēja viņi —
aiz to tas izbrīns mirušā vaigā —
aiz to viņa dzīvē pa nāvi staigā.*

24. IX 1971. Rīgā.

Z A Ļ Ā

I. M.

*Viņas skaistumā
ēnojas neizkliegtā
neizrunātā
neizdziedātā
sāpe par pēckara
kara tribunāla
uz nāvi notiesātā
tēva nošaušanu —*

KAM KAD KUR KĀ

*Lai viņa to stāstītu?
Pie ledaina kokteiļa
glāzes kamīna
liesmu plaiksnošos
ēnu apburtā telpā?*

*Neizraudātā
neizrunātā
neizdziedātā
nāve tēvu viņas vaigā
zīmē nepazītā
lidzībā —*

Pār viņas zaļo tērpu
izlijušas dzintara
zīles virknējas spalgi
uz krūtīm dvīnīgi
kopā azotē atsegtām —
Nekārdina pāros aizņemto
pārsēdējušos
pārēdušos
ikdieniedzērušo tukši
smaidīgās mutēs
rokas
iztēles
augumus —

Viņai nav draudzeņu.

Zaļā tērpa skaujās
un neaizkrāsotā
toreiz bērna
tad jaunavas
tagad mātes
pēc tēva kļiedzienu
vaiga gurdēnā ēnā
viņa smaida uz iekšu —

ne mirkli neaizmirsusi
līdzī nesamo
nenosaucamo
noklusēto
sāpi —

KĀPĒC?

Zaļa ir viņas asiņu krāsa —
toreiz iesūkušos zemē
velēnās
lapotnē —
ne sarkana.

ZEMĒ.

1973. — 74.

P O R T R E T S

*Tā sarkanā debess?
kas zin, kas zin —
vai rīts vai riets
vai riets vai rīts?*

*Un zilmatu spožums?
kas zin, kas zin —
vai īsts vai lieks
vai īsts?*

*Un izmisums acīs?
kas zin, kas zin
lai lūdz vai liedz
vai liedz vai lūdz?*

*Un tīģera manto?
kas zin, kas zin —
vai pirkts vai zagts
vai zagts vai pirkts?*

*Un kas ir šī maska?
kas zin, kas zin —
vai gars vai spoks
vai spoks vai gars?*

*Vai atbildi dotu
pats mākslinieks?
smej tā vai kliedz
kliedz tā vai smeļ —*

*Seja —
dzeja?*

1972.

L E P R A

*Puto jūra sarkanzila,
Lepras nolādēta;
Jūras vidū salu zeme,
Brāļu zeme svēta. NN.*

*Kur es biju? Nepratiniet! Es nāku no vietas, kur slimo
ar lepru tie, kas tur mirs, jo viņi tur piedzima —*

*Nē, es nebaidījos,
elpoju viņu dvašu
tik tuvu, ka viņu acīs
ieraudzīju sevi pašu.
Ilgī? Šķiet, visu mūžu —
kaut stāsta, ka īsu
brīdi vien bijusi būšot.
Bet aplis noslēdzās,
no lepras es nebēgu.*

*Kā tur ir?
tā ir zemes elle,
dzīviem no kauliem
lobās miesa.
No manis vairījās
kā no viešņas,
neticēdami zākāja: lelle! —
es neatrāvos,
es tuvāk gāju
kā jau tāda,
kam zudušas mājas --
lēju eļļu uz vātīm,
slaucīju strutas
no vainām,
un no mutēm putas —*

man viņu ciešanās
bija daļa,
es nevēlējos
vesela būt,
kas apsver, vēro,
vairās, ne jūt
kā dzīvam trūd miesa,
kā lobās no kauliem,
kā kreisā roka
vairs neatrod labo —

Es klīstu šeitā,
bet lepras slima —
no mīlestības
šī kaite dzima —
es neticēju:
ļauj taustīt rētu,
un pieskaroties
tāp sāpes svētas,
jo nu uz pusēm
ir sadalītas —
jo mana asins
un viņu jaucas,
kas bija svešais —
par brāli saucams,
un ļaunā lepra
ir kaite mana —
tik nepratīniet:
kur saprašana? !
Te jēgas nava,
jo visi mirsim,
vien patiesība —

nu nešķirami,
bet kaites kauti
kā sāpju tauta —

Tai vietai LEPRA
ir vārda vietā —
es tagad ciešu,
kā viņi cieta —
trūd mana miesa,
top iezilgana —
es neesmu viešņa,
te vieta mana,
es ne vairs lelle,
bet tieši ellē —
un, ja nu debess
mums arī viena —
tad ausīs diena,
kad elle drebēs —

Mums viena aka,
kur veldzēšana,
te nezvanišot
par mūžu manu,
te mani pīšļi
degs baltā liesmā
aiz mīlestības —
tā vēstī dziesma.

Dzied lepras kautie —
tā moku tauta
bez vārdiem sāpēs
sūdzēdamies —
bet dzīvi tāpēc!
Lūdz glāstu roka,
jau nokaltusi —
es viņai devu
no glāsta pusi,
no glāsta pusi,
jo pamirusi
jau roka mana
un nelocījās,
lai apskaut spētu
tos sāpēs svētos.
Bet muti visu
es elpai ļāvu
aiz mīlestības,
jo tā bij nāve,
kas viņus māca
un neatkāpās —
jo neatdotais
vēl vairāk sāpēs,
un neprasītais
tikš atstāts leprai —

*Es klistu šeitā,
bet lepras slima,
no mīlestības
šī kaite dzima —*

*Man neskarieties,
es rūgti smiešos —
aiz nāves dzīvē
es esmu spīva,
jums dzīves nāve
pat nava brīva —*

*Kur es biju? Nepratīniet! Es nāku no vietas, kur slimo
ar lepru tie, kas tur mīrs, jo viņi tur piedzima —*

1970. — 71.

T A U R Ē T Ā J S

*Mans stiprais rads,
mans brāli, akmen,
mans izturētāj,
taurētāj —*

*Vai ūdens skauts
vai salā spalgā,
mans izturētāj,
taurētāj —*

*Mūs drupināt
un dalīt lēma —
mēs pušu šķelti,
taurētāj —*

*Ar šķautnēm vien,
ar vizlas spīdu,
mans izturētāj,
taurētāj —*

*Mēs tiekamies,
mēs pāri sniedzam
ar akmens vaigu
ūdenī —*

*Un ledus dun,
un viļņu vālā
slij devītajā —
taurētājs.*

1972.

P R E T V Ē J U

Četri apaļi vīri pie apaļa galda
sprieda: šis nerimša jāsavalda!
Viņam rokas sēja un kājas sēja
un ar akmeni dzelmē nogremdēja.

Viņš iznira un viņš izpeldēja.

Viņam rokas sēja un kājas sēja
un karstu un aukstu virsū lēja.

Viņš sarāva saites un kalnup skrēja.

Un tie, kas tālumā sadzirdēja,
tie saprata, ko viņš kļiedza pret vēju —
par vētru un sauli un jaunu sēju.
Un ilgi viņš vienpats nostāvēja.

Un tie, kas nākotni paredzēja,
tie teica: viņš spēsot spītēt pret vēju.

Četri apaļi vīri pie apaļa galda
vēl spriež, un strīdas, un domā, ka valda.

1973

R A I Ņ A M O T Ī V S

N. S.

*Man vajag vajag vajag
varēt pacelties
pret kalnu augstumiem un debess dzīli.
— Bet lejup kritienam dziļdziļam sataisies,
ja nerasi, kam tici un ko mīli. —*

*Par cīņu mazāk svarīgs iznākums —
es gribu: MANA vietā sacīt — MUMS!
— Tad būsi savu mūžu dzīvojis,
un tā ir brīvība.*

1974.

T Ā M A I Z E , K O S U N S N E Ņ E M

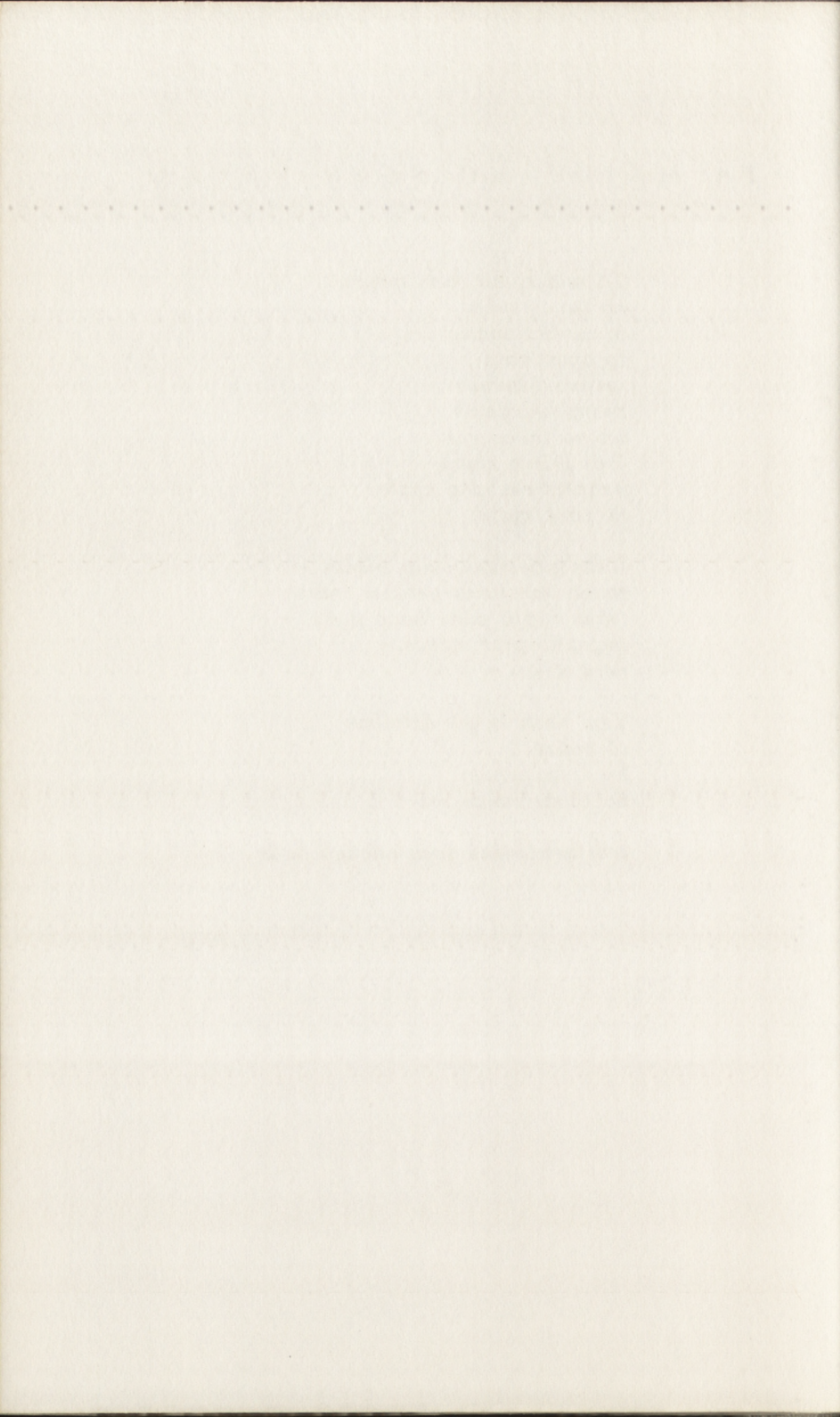
*Tā maize, ko suns neņem
no tavas rokas
ir cilvēku maize —
to apēd pats
nelumstīdamies
nesmilkstēdams
un no tavas galvas
(bez Dieva ziņas)
nekritīs ne suņa spalva,
ne tavs mats.*

*Nāks priecīgas suņu dienas —
tu no karstuma nekļūsi traks.
Nāks rūpju pilns bada gads —
negaudo pret mēnesi
neraizējies —*

*Tevi uzturēs pie dzīvības
tā maize,
ko suns neņem
no tavas rokas —*

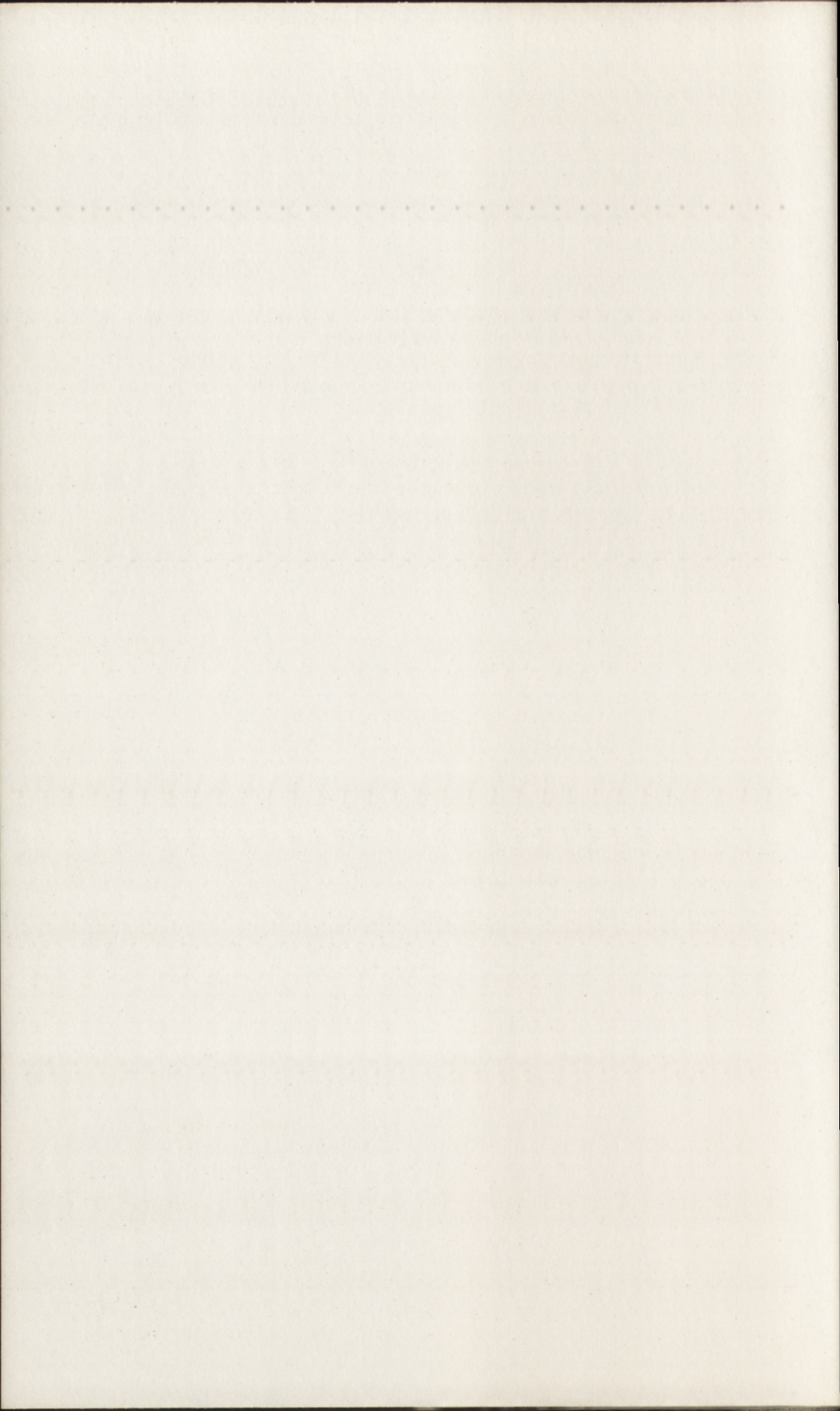
tevi nenoveiks garā nabago bads.

1970.

II

*Nesauciet, neaizturiet —
esmu zemes sērdzīgā,
eju nomirt
atdzimstamā vietā —*

CEĻĀ UZ SIGULDU

Lai vējo, lai viļņo gaisi,
lai plosa vidi un telpu
šalkas un auri—
izpūš acīm, ausīm cauri
mīlās zemes mīlo elpu —

Garām tek, pāri veras
spīlgta tava saule
atžilbinot balta
manu acu aklumu —
atkal atsākt redzēt
burvja noburto
skauģa noskausto
līdumā atzēlušu.

Garām tek, pāri veras
takas druvas birzes
sili strauti
manis ilgi nemīlēti —
pamirusī sirds
attopas līksma
nesāpētās sāpēs —
kāpēc, kāpēc
tik ilgi nav
laimē sāpēts?

Sāpi atdodama
to, kas ir tavs —
sāpi saņemdama
to, kas nav tavs —
tāpēc, tāpēc
nesavtīgi sāpi
spīvā dzīvībā.

1969. g. Rīgā

VECRĪGAS SKICES

Velni

*Dzirkst vitrāžas gar Krusta eju
Un Doma dārzā Velni dzied,
kad Rīga svētdienā top dzeja.*

*Dzirkst vitrāžas gar Krusta eju
un Martinsona Velnu sejas
ņirdz rozēs, kas pret sauli zied.*

*Dzirkst vitrāžas gar Krusta eju
tai svētdienā, kad lasa DZEJU.*

*Tas ābols izkritis ir Velnam —
pa noteku sārts projām lec —
to celtu auklē mana delna.*

*Tas ābols izkritis ir Velnam —
drīkst turēt tikai to, ko pelnām;
kāds visu redz un pēdas sec.*

*Tas ābols izkritis ir Velnam —
nāc, kod tu to, jo Velns ir vecs.*

*Spiež roku Velna delna melna —
es esmu Rīgā, mani sveic,
un ticu — nedomā: pie Velna!*

*Spiež roku Velna delna melna
(no puķēs iesauguša Velna)
un rotaļīgi apkampt steidz...*

*Spiež roku Velna delna melna —
es mostos — sapnis vien! Ne Velna!*

1972.

Kaķi

*Es Zviedru vārtos kaķus saucu
ik naktis, kā tai rītā, vēl —
skrien sarkans, melns, nāk pulkā daudzi...*

*Es Zviedru vārtos kaķus saucu
un tie no malkas grēdām spraucas,
slien kuprus, ņaud. Man viņu žēl...*

*Vai nomodu ar sapni jaucu —
dzi, Zviedru vārtos mani sauc!*

*Mans sauciens solīja, bet dodams
man nebija tiem itnekas —
un maldināt ir solis sodāms.*

*Mans sauciens solīja, bet dodams
man ir kaut kas, kas lēti rodams —
it pēkšņi prātā iesitās.*

*Mans sauciens solīja, bet dodams
šai atbalsij man būs par maz.*

*Jo tad es pēkšņi atminējos —
pusneapēsta zivs man bij!
Un atnest to ar vēju skrējos.*

*Jo tad es pēkšņi atminējos —
un reizē raudāju un smējos:
zivs papīrkurvī! Suns to rij?*

*Jo tad es pēkšņi atminējos —
un lūdzos, lai tā ir, kur bij.*

*Tā zivs no Afrikas bij vesta,
ko Zviedru vārtos kaķi rij;
kaut žāvēta, sāls par daudz mesta.*

*Tā zivs no Afrikas bij vesta,
(no tirgus tā man drauga nesta),
lai parāds kaķiem dzēsts, kas bij.*

*Tā zivs no Afrikas bij vesta,
ko Zviedru vārtos kaķi rij.*

P i e m ū z e j a

*Uz sena lielgabala plauksta
pat atvasaras saulē salst,
kad Daugava veļ viļņus augsta.*

*Uz sena lielgabala plauksta
top dzelzij līdzīga un auksta,
jo tāds ir atbalstāmais balsts.*

*Uz sena lielgabala plauksta
jauž — aiz šī stobra vīri salst.*

1971. — 72.

Z E M D E G U D Ā R Z Ā

*Akmens bārene klusa
bērzu vējavās klausās —
šaiļus un viņpus nāves
sava meistara cirsta.*

*Akmens bārenei ilgas
dārzā ik gadus uzplaukst
zilu ceriņu laimei
zaļā saulgozī birstot.*

*Meistara pēdējais darbs,
dainu bārene smalkā —
skumja kā mīlestība
savās mūžības alkās.*

1969. g. Rīgā.

D Z E J N I E C E

O. L.

*Uz rozēm tavā klēpī rasa viz
kā asaras — kā asinis —
šai naktī vēsi viz.*

*Tu pietvīkusi dzejas teikšanā
vēl mulsusi un atelpā —
vai dzeja bija tā,
kas rozēs tavā klēpī dāsni liek?*

*Vai atskārsti — vēl nepietiek,
kas pateikts ticis?*

*Tu pietvīkusi skaties tālumā,
jau uzminot — ir jāteic tā
kā rozēs rasoja.*

1971. IX, Dzejas dienās.

M A N A Z E M E

*Cik pareiza atnākšana
pie manis pie manis pie manis
n e a t s k a t o t i e s .*

*Cik pilnīga palikšana
uz mūžu uz mūžu uz mūžu
v i s ī s ā k ā n a k t ī .*

*Cik parasta aiziešana
n o m a n i s
atskatoties atskatoties atskatoties
uz mani
mūžīgi.*

J A S N I E G

Mārim

*Ja tai mūžīgā pilsētā snieg,
ja dziļi klusi balti snieg —
atsvied man vienu sniega piku
ar mitrā dūrainī
gurkstoši saspiestu smaržu.*

*Ja tai mūžīgā pilsētā snieg,
te gaisma logā neiemigs
modra uzmanot būkšķienu,
kas rūtīm drebēt liks
tava tālā sviediena priekā —*

Ja tai mūžīgā pilsētā snieg.

30. XI 1969.

T A I D Ā R Z Ā

Jaunā ābele

*Jaunā ābele,
kad tu uzdīgi
no ziemciešu sēklas,
manus pirmos
briestoši sasos augļus
notrauca skarbs vējš —
Mana sēkla nekrita
savā zemē, kur tu ziedi,
kur tavs sūrais
saldums briedis —*

*Tu esi izredēts koks
zelta ābolus nest
zemē, kur nav
ne dzīslīņas zelta.*

*Plosīta, laužta, šķelta
turi saknes zemē;
kamēr to neatrauj,
ziedēšana nav veltīga.*

16. VI 1969.

*Vecā milzene kļava,
jaunas rokas sasējušas
metala stīpām
tavu zaru šekumu,
lai tu neizlodzītos,
lai tu aizredzētu
tālu šalcošu
tavu sēklu audzi —
tavu ziedošo draudzi.*

*Dīgst daudzi,
aug izredzētie
jaunu ziedoni svētīt.*

PAR TO ĀBOLU

N.S.

*Par to ābolu,
kas tavā dārzā brieda
sīciņš aizmeties
no vāra sārta zieda,
saules gatavināts
sauca: nāc —*

*Nāc, lai noplūktu
un kārai mutei dotu
ceļā slāpušai
tik ilgi tālu ļoti,
mājās pārnākušai,
gaidītai —*

*Gaidītai
ar to ābolu,
kas tavā dārzā brieda,
sīciņš aizmeties
no vāra sārta zieda,
rudenībā gatavs
kā tu — tavs.*

*Kā tu — tavs
brīdis rudens dārzā
vakarā, kad jau rietā
saulei aizgrimstot
pār taku ieto,
plūcot ābolu —*

1971.—1973. g.

P Ā R D A U G A V A S P A R A D Ī Z E

Vara zaļi bumbieru zvani
vasaru aizzvana —
bāli sārtas ābolu krūtis
briedumā grūtas —
Ādams uz sētas vilnas zeķēs
olu plūmju dzeltenās ķeķes
saujās pasvērdams
groziņā saber —

Miedzu acis ciet — smaržu
iztālēm var saost,
it kā zobi kostu
pārgatavībā ieplaisājušu
saldu ogu —

— Pašiem vai tirgum? —
(atālā gruģina zirgs —)
bērnības balss jautra
(mana vai cita)
pāri sētai kā šautra
lidus aizlūzt
klusumā atsitoties —
diezin, negribēs pārdot,
ne dot?

— Pašiem! atcērt Ieva,
plata kā piesta lievenī,
un kasa zilgani
sārtu resnu stilbu —

Doma grūta un ilga —
Pārdaugavas paradīzē,
kur nebijušais neaizsniedzams
asteru staros acīm maldoties
dvašo plūmju sauli saldo
pāri smilšanai ielai —
sirds notrīs laimē lielā.
(Veltīgi bazījos — nedos vai dos!
Prāts, topi sātīgs!)
Zeme, vēl neesmu pagalam,
visa tava raža manī saiet —
pilstu pilna līdz malām!
Nešķelviniet!

1971.

DAUGAVMALAS SMILGA

J. P.

*Māj man no mājām ilgi
Mūksalas smilga —*

*Ai, tās zelta skaras,
ai, tās sudrabiņa —
saulē glāstīt varu
visu vasariņu
smilgas zieda sirma
siltā pieskārienā —*

*Zelta pilnas rokas,
pilnas sudrabiņa —
smilgu veldrē plokot
čukstas valodiņa,
vēsti vēsmo vēji,
elš — vai sadzirdēju —*

*Daugavmalas smilgas
aug caur trūdiem ilgi...
Velk vēji pār Daugavu
no austrumiem
ar baismu teiku —
(nepateic, nepateic,
minēt liek!) —
Velk vēji pār Daugavu
no rietumiem
ar senu lāstu —
(neglāsta, neglāsta,
lūko lauzt!) —*

*Daugavmalas smilgas
aug caur trūdiem ilgi...
Aug caur trūdiem,
aug caur kauliem,
aug pret sauli —
Liecas uz Mūksalas pusi,
zied saulē un klusē,
mirst lietū un raud —
Vēji velk, nenolauž
pieplakušu pie zemes
ne liktenis, ne lemess —*

*Māj man no mājām ilgi
Mūksalas smilga —
Ai, tās zelta skaras,
ai, tās sudrabiņa —
dārgu nastu pacelt grūti
asru pilnām krūtīm...*

1970.

S U V E N Ī R S

*Kad Rīgas Velna ģimī
svece kuras,
tā ir zīme,
ka sāksies burvības --*

*Skat, rija senā, vecā
uz rudzu lauka pleca
ieaugusi nātrās —
Tuvējā prodiņā
par vardēm
princeses noburtas
vakaros kurkst —*

*Pie rijas man baist —
govis mājās dzenot
baso kāju pēdas kaist
papuvē uz cietiem māla
kukuržņiem atspiestas —
Klibiks — pusotra soļiem
pa ganuceļa oļiem —*

*Pār plecu acis melnā
rijas lodziņā metu —
Rijas Velna
ģimis ņirdz pretī!*

*Pieklībodama
aitu baru
mājup trencu —
Velns mani lenc!*

*Pie pakša atskatos —
vairs Velna nav!
Dienvīdus mošķi jau?*

*Sī, saitē sienu
govis pienīgas;
sīkiem pirkstiem spaidu
sasprēgājušos cičus
pilnus piena —*

*Piena kannas laižot akā
mātes balss saka:
tele pēc buļļa trako,
dienvīdū palīdzēsi
uz kaimiņiem aizdzīt —*

*Cik tā dienvīda garuma!
nez, vai upē mūdāties varēs?
Smelt ūdeni delnās, izberzt acis —
citādi rādīsies
akacī Velns —
Ķers pliku un ievilks dzīlē —*

*Un tā būs tā mīlestība —
uz seno, kas
Rīgas Velna ģīmī kuras
liesmu burvībā.*

1973.

S Ē Ņ U S I E V I Ņ A

*Lakatos galva man vīstīta,
mans sols segts ar aitas ādu,
un kad es apjēdzu īsti tā —
gadu skaitlis drīz simtu rādīs.*

*Runāja jau, ka es mirusi —
bet, redz, kā es tiku uz pekām,
un pirms šī vasara birusi
sēdu tirgū starp sēnēm un bekām.*

*Silājos nav, meži izcirsti —
un miglīņa acīs un ārā;
pa sēnei atrodu virsājā —
visi sēņot un ogot tik kāri.*

*Mirsti jel! saka daudzi tā,
kā tu tik ilgi drīksti! —
Tā birzs stāv viesuļu saudzēta,
kur cirta man šūpuļa līksti.*

*Lakatos galva man vīstīta,
mans sols segts ar aitas ādu —
un kad es apjēdzu īsti tā —
gadu skaitlis drīz simtu rādīs.*

1971.

D Z I M T E N E

*Dažs tevi līdzina
ar svešumu
un smejas —
nabagāka tu.*

*Man tevi līdzināt
ar sapņotu
un mosties —
īstenāka tu.*

*Ar bites naskumu
pēc negaisa
tu spārnos —
lai spietotu.*

*Es mīlu tavu
klusu lepnumu
uz TU*

V I E S O S

Vizmai

*Uz Lielo kapu sola,
senai kapličiai piederīga,
mani sēdināji tu, Rīga —
viņas namā uz kapu sola.*

*Starp simtiem dārgu viesu
citu laikmetu, mūžu, dzīves,
asins cīniņu aklu, sīvu —
savā namā starp simtiem viesu.*

*(Ar dāsnu kapu cienastu
deva mutēm un deva miņai
rokas pilošas saldmē viņai —
no augļiem tai saules dienā.)*

*Pēc svētku dzīrēm maldīties
vairs nevar pie tukšiem galdiem —
Rīgas namā uz Lielā sola
kapu māsībā palikt solījos.*

1969.

A. K.

*Tu esi mans atrastais dēls,
mans dzeguzēns, citas perēts.
Sen esmu tevi meklējusi,
man pilnam nepiederīgo.*

*Un pusē kūko, pusē kliedz
radniecīgais mūsos abos —
netiku tevi aizliegusi
izlikdamās labāka.*

*Nesaki — tu esi man, māt! —
Tas atskārstais asins tuvums
vieš dārgu mūsu klātbūtni,
bet esam vien aizguvums.*

*Tik viņu tu turpini, dēls,
mans dzeguzēns, citas perēts —
un mīlot tevi novēlējusi
gan kūkoju, gan brēcu.*

1975. Rīgā

PUĶU SIEVAS PADOMS

*Ja nu tu beidzot savā zemē esi,
dalies viņas maizē, smel ūdeni,
sildies zem saules, tumsā tumsti,
kapu kalnā klaiņo, sauc atbalsis —
dalies viņas maizē, smel ūdeni,
ja nu tu beidzot savā zemē esi —*

*Tad es tev teikšu: neuzmeklē pakšus,
seno vietu vairies, tās nepastāv —
laikam ir likums, vētrai vara
visas pēdas aizpūst, dzēst pagātņi —
seno vietu vairies, tās nepastāv,
tad es tev teikšu: neuzmeklē pakšus —*

*Cel acis augstāk: tauta visam pāri,
šodien dzīvais cilvēks sauc nākotņi —
maksā ar mūžu, panes postu,
savā vietā paliek, tic brīvībai —
šodien dzīvais cilvēks sauc nākotņi,
cel acis augstāk: tauta visam pāri.*

1969.

PIETUVINĀMA

Jauns strazdu būris garas maiksts galā —
ābeļu balti rožainās gabanas
bumbērnīcu paldenais sniegs
dzīparu zaļā zālītē —
un melna sieva melnu zemi
basām kājām stampā —
solīti pie soliņa cieši blakus
min nomīda tādu kā taciņu
kā kājcelīti blietē
nolīdzina —

Vilks viņu zina,
ko būs iesējusi,
ko blietē mīda
kā kulu kā grīdu —

Zeme droši vien silta,
tikpat silta kā baltās kājas —
kājas un zeme mājās
caur sētu vērojamas
pret vakara sauli —

*Kā man tur tikt?
Abas pēdas uz siltās
melnās zemes likt?
(Laiks iet, bet es nevaru paiet —)
Pa veselām pēdām spēks
augšup sulotu —
zemes miegu mostu
zemes sapni gulētu —*

*Tiecos. Sāp. Neaizsniedzu.
Bez zemes
ne mostos, ne miegu —
Pietuvināma.*

12. V 1975. Rīgā.

T E

*Es jau vairs neaiziešu,
ne pārnestā nozīmē,
ne tieši,
kopš manās asinīs
pārlieta Gaujas
ievu inde pludo —*

*Kopš tā meija,
zaļi vārīgs
purva bērzs,
liecas man pāri
no Vasarsvētku silti
izbalējušām debesīm —*

*Un dārza apses
uzmilzušas milzīgas
stāv sardzē aiz loga,
lai nenozog
mani atkal
aiziešana —*

*Es jau vairs neatgriezīšos,
jo nekur jau es
neaiziešu.*

11. V 1975. Rīgā.

Z E M E S S Ē R D Z Ī G Ā

*Nesauciet, neaizturiet —
esmu zemes sērdzīgā
ēju nomirt
atdzimstamā vietā —*

*Pa dzegu pa staru
augstu noturēties varu
pie laimes mata
sapnī satinusies —*

*Nebrīdiniet, neaizturiet —
ļaujiet man iet
zemes sērdzīgai
meža nagažai
pa aizaugušām vagām
taisni un zagšus
uz savu sākumu
tai atdzimstamā vietā —*

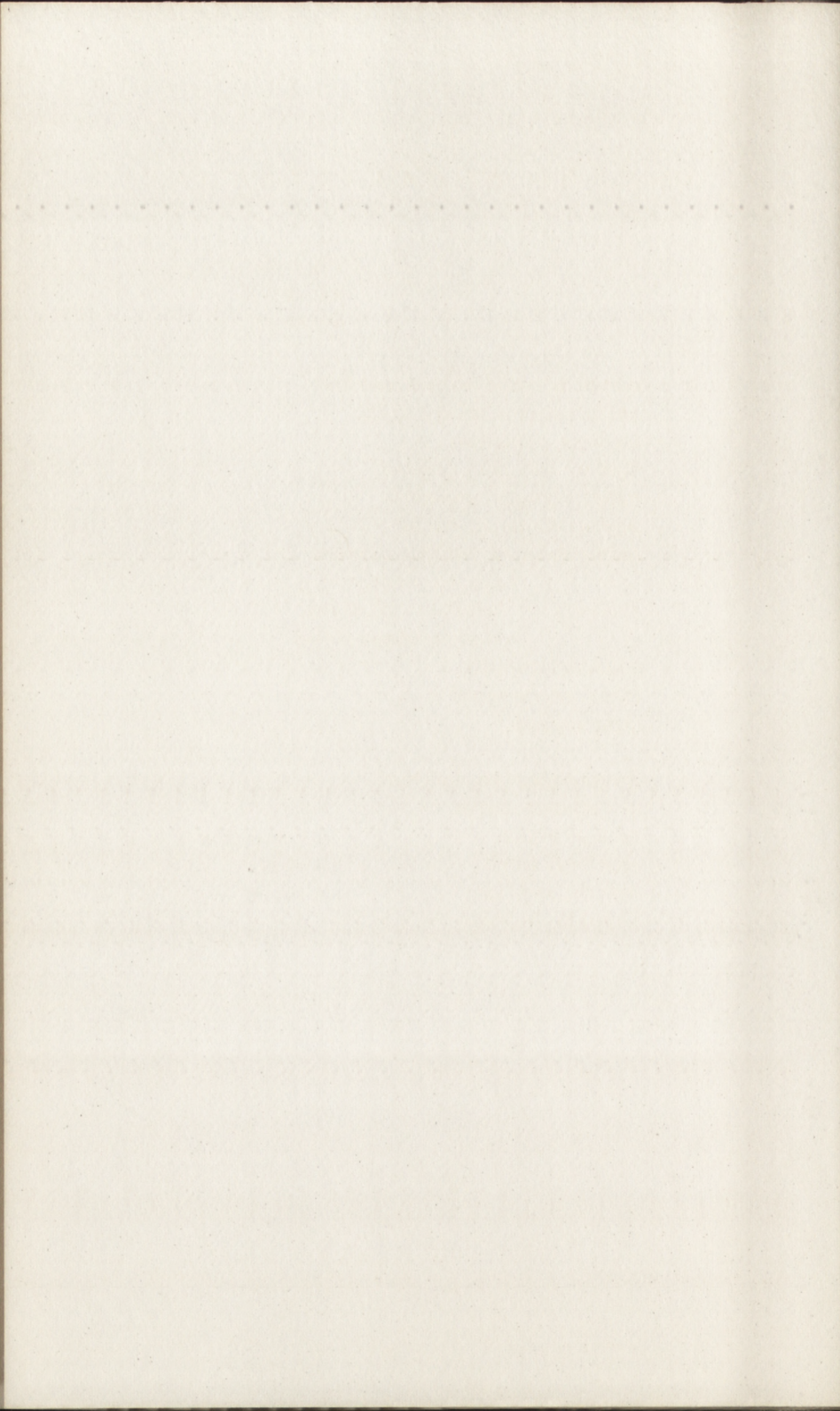
steigšos,
kamēr vēl kāroju
pateikt
uzticot atstāt
senis mantotos
burvju vārdus —
dziedināšanai
no nesasirgšanas
ar savu zemi.

Nesauciet, neaizturiet —
esmu zemes sērdzīgā,
eju nomirt
tai atdzimstamā vietā —

1974.

III

*Kā mīlestību
kā ziedu
kā maizi —*

AKMENI NOSKŪPSTĪT

*Kā mīlestību
kā ziedu
kā maizi —*

*mēma atvadu mirkļa gūstīti
abi akmeni noskūpstījām —
(rudens deldētām
lapām zem tilta peldot
nakts ugunis spīdošām
pirms slīkšanas brīža —)
mana roka uz margu akmens
tava uz manas —
zvērests — brīvības dāvāšana
un atņemšana kopā
solījumā topošā —
elpas apzīmogatā
lūpu logatā.*

*Pirmreizīga bezvainība
uz akmens vaiga —
tu biji viņu
mani bij viņš —
akmeni nebijām
skūpstā skāruši —*

*Nakts pāri
vāzās kā vāks.
Brīvais iet — sietais nāk —
neviens ne vārda. Dusa
nakts kokos un ūdeņos klusa.*

*Kā bērni bezvārdu spēlē
neļausim runāt mēlēm.
Gaidīsim. Neteiksim vis.
Lai izdomā liktenis.*

*Gaisma pār mūsu ēnām stīdz.
Atvadās nāku.
Tu man līdz.*

1971.

DOMU DRĪKSNAS

I

*Iztraucēta diena
pārtraukts klusums
notraukta rasa
satrauktas domas —
un tikvien
kā garām ejot
ceļu taujādams
apstājās svešais.*

II

*Pirmajā ziemas dienā
saskatījos ar
pumpuru, kas
pavasari
tic.*

III

*Kad es galīgi
aizgājusi neceļus
vēl turpināšu iet —
tad es tikšu
uz ceļa,
kuram nav
gala.*

IV

*Nebaidies,
neaiztikšu tavu.
Vietas diezgan —
nekas nav jānoārda,
lai celtu savu.*

V

*Man citas gudribas nav,
kā vien tā
tev pusnaktī
čukstētā.*

VI

*Esi varonis?
Tevis pieveiktais arī —
caur viņu kļuvi.*

VII

*Velns, kā lai izzilē
vai viņas jūtas īstas?
Vai viņa mūs tā mīl
kā mēs viņu nīstam?*

VIII

*Skaties negatīvā —
tie baltie ir melnie kaķi,
un gluži kā dzīvi —*

*Neredzi? Pelnaina
tumsa, un kaķu nav nekur?
Tad tev tie jāuzbur!*

IX

*Te zeme,
te tauta —
tautai zeme
zemei tauta —
savieši sasaucas
svešais aujas —*

*Mirstīgie
nemirstīgi
mirst —
Izmirušie
nemirstīgie
atdzimst —*

X

*Tvanēja ziedoša man
ābele līcī —
Augļus plūc rudenī tu
jaunajam vīnam.*

14. VI 1969.

XI

*Saules sapnis
nekad nav māņi —
pat zem purva
gul dzintara slāņi.*

B A L T Ā S L A P A S

Mārim

*Divas baltas papīra lapas
no mājām
plaukstām apklājot
laiks apstājās,
nē, atgriezās un bija —*

*rudens zem vecajiem kļaviem
saules zaigošanā klāja
paldenas lapu kupenas zem kājām —
veļu migla vēlu nolija —
tīmekļi stīgoja rugājos —
rasā sirmā un smagā
aiz manis atālā sliede —
kartupeļi baltoja atartās vagās —
norās virši ziedēja —*

*no apsūbējušām, palsām
un rudām lapām
spraucās bērslapītes —
un atūjoja atbalsī
tāla tava balss
no mājām —*

*bet varbūt šalca apse
no kā šis papīrs tapis?
apse vienmēr trīcošā
sudrabaini sīca?*

*Es meklēju koku vārdus,
lai apsi atburtu —
lai uz papīra parādītos burti
ar tavu vārdu —
meža cirtēju ugunskurs —
dūmu un skaidu smārds —*

*bet apsūbējušās, palsās
un rudās lapas šalc
un balto atbalsī
tāla tava balss
no mājām.*

1970.

*Rieta dziesna stiepjas ausmā
blāvi zaļā pusnakts jausmā
zaigo debess pamale —*

*Ne vairs ilgi, brīdis šausmu —
saules lēkts mans atņems mani,
izraus, atšķirs, bet vēl dzīvai
ļaus to apjēgt, redzēt — gana!*

*Kliegšu, lūgšos — ļaujiet brīvai!
— Vietas nava, kur tu esi
visa mīlot, sāpot, ticot —
dzirdu smieklus nīrgu dvestus:
tavā vietā paveiks citi
mīlēt, ticēt, sāpēt, palikt —
šīnī dzīvībā un dzīvē.*

*Un es nenīdu, bet mīlot
atdevu — lai viņi paveic,
ticot dara, sakot — pateic,
kas man mūžu nava vīlis,
jo es esmu atšķīrusi
visu veselo no puses,
un par ilgu, ilgu klusēts —*

Veselo dod divi puses.

1969.

N E S

*Tikko iznēsāti
tikko modušies
tikko cēlušies
jau nes —
jauns vecs
pie rokas plecā
nes —
solis smags
nešļava smaga —*

*Nestuvēs aiznesa
asinīs mirkušo
mirstošo tevi toreiz —
atdzīvināt nesa.*

*Panes mani, māt,
es vairs nespēju
kājinām tecēt —*

*Aiznes labasdienas
viņiem, kad manis
vairs nebūs —*

*panest es to vēl varētu,
paciest vairs ne —
nasta visu mūžu
ar tādu —*

*Iznēsāju tevi zem sirds,
mirdama devu dzīvību —*

*Tonakt, kad tu dzimi,
atnesās adienīte,*

atskrēja septiņām aitām
jēriņi —
vēl vecajā stallītī,
kur vējš nesa
caur pakšķiem sniegu —

Tu man iznesīgs esi,
staltu stāju, knasti gērbies,
atsities tēvā —
nes nu tālāk mūsu vārdu.

Ikdiena nepanesama;
dod, svētdiena,
ģiedrumu visam
nesamajam —

Nepanesa bez nešanas,
saka — nomira
aiz vieglas dzīves —
nepanesa nenešanu.

Nes visi. Kā ceļas
rītos, tā nes līdz
tumsai —
Gatavi nest
panes —

un es?

Seši vīri
no svešuma urnu nes —
bet tā neesmu
es.

1975. g. Rīgā.

K Ā D S L A S A , I E K L A U S O S

*Kāds lasa patiesības skurbo dzeju,
Es acis aizveru
un ieklausos ar sirdi
un viņa balsī tavas domas dzirdu —
to ritmu mezglus
asumu un izmisumu —
uz mani runā tu.*

*Ne tikai runā vien,
tu topi tuvāks,
neatšķirts un neaizstājams
un nesamaināmāks —*

*Ne tavā vietā cits,
ne tu tā otra vietā —*

*Kāds lasa patiesības skurbo dzeju,
ne tinti rakstītu,
bet asinīm un indi —
es dzirdu jūtu tveru katru rindu —
ik vārdu pieņemu,
ik domai piederu —
uz mani runā tu.*

*Vai esmu nosaukusi tavu vārdu?
Jo iztrūcināts lasītājs dveš — jā!
un — bet un brīnās.
Es aizslēpjos aiz izmisuša smīna,
jo pazīta un atklājusies brīnumā —*

Uz mani runā TU.

1970.

R I E T Ā Z I E D

*Tai sievai nava
būt kailai bail
un saules rietā
tai krūtis gail.*

*Uz jumta dzegas
tai spārni plīv,
celt sārtu tulpi
tai vējā brīv.*

*Vējš izpleš tulpi
pār namiem spožs
un sievai spārni
zied augstumos.*

*Tā ilgi spīdot
vējš tulpē plaukst
un kailai sievai
nav bail, ne aukst.*

1975.

* * *

Laimītei

*Ai, apgredzenotais,
putns sudrabortais,
lai kurp tu dotos,
aizlidojis
dziesmu locītu —*

*Tevi uzies,
saklaušinās,
atrast zinās,
putnu apgredzenoto,
ai, sudraborto —*

*Atpakaļ atvilinās,
sprostotu pabarus,
un pārbaudīs
gredzenā ierakstu —
vai tu esi tu.*

* * *

*Ne jau, ka es zinot visu
nojaudu pēdējo —
uzgāju guni pirms dzisa
saulrieta spožumā —*

*Ne jau, ka es pazinu tevi
dzimušu jau uz tu —
sapratām — visi devēji
izdala būtisko.*

*Ne jau, ka es žilbu saulē
jaunā, kam vārda nav —
nodrebot teicu — laiks auļo,
tu mans, un jāiet jau.*

A I Z E J O T U N A T N Ā K O T

*Mūs māca dzīvību saņemt,
teikt un gavilēt.*

*Mūs mīlu sumināt māca,
ņemt un dāvināt.*

*Mūs nāvē nemāca ieiet
neatskatoties*

*pa dzīvības vārtiem,
lai turpinātos —*

*Vaigu vaigā ar mīlestību,
aplim galā un iesākumā,
aizejot un atnākot.*

*Asaru lāsēs
skumuši ejam
nāves māsu
dzīvības meitu
žēlabu dziesmās
pieminēdami —*

*Ai veļu sniegi,
ai nāve aukstā,
mūžīgā miegā
mīļoto saucāt! —*

*— Nesērojiet manis,
es esmu pāri,
es esmu visā
neapdzisusi —*

*Vaigu vaigā ar mīlestību,
aplim galā un iesākumā,
aizejot un atnākot.*

24. XII 1970. E. Z.

A T V A D A S

*Mani gaidīdams
mīli jaunu sievu,
lai es pārņākot
klēpī auklēju
viņas ieņemto
mūsu bērnu.*

1969.

M Ī L E S T Ī B A

*Es būšu pamodusies.
Visi viesuļi klusēs.
Uz maniem baltajiem matiem
tava gaišā galva dusēs.*

*Te nu tu beidzot būsi—
manas jaunības senatne.
Vai mēs viens otram ko teiksim
vairs? — Vēl ne.*

V I Ņ A Ž Ē L A S

*Tavi mati bija nakts
klaidā uz mana pagalvja,
tie bija pakrēslis
saulē pārtvīkušam
no tavu acu gaismas —*

*Tie bija simts smalku
saišu siet sirdi,
kad dvēsele padevusies palikt —*

*Man, gūsteknim tava
maiguma matu tumsā,
tu iznāc pretim
kā cietumniece —
kailu galvu,
nocirptu matu rotu —*

*Aiz žēluma es tev padotos —
ar ko tu mani sasaistīsi?*

I E K Ā R E

*Istabā plaucis ķiršu zars
zied. Tam nebūs ogu.
Tevi toreiz un tūlīt
tevi tad un tagad —
ubagoju vai zogu?
No simtā stāva pa logu —*

*No lietus ne vēsts —
balti zied ķiršu mežs.
Tāds sārts nav dzēsts,
tāda uguns sveša.*

*Tevi tagad un tūlīt
tevi pavisam visu —
no simtā stāva krītot
pati neapdzisīšu
kā lāpa ūdenī čukstus.
Tu akls to nedzirdētu.
Vien zemes pukstienus
dzēsīs vēja vēsums.*

1975.

V I E S U G R Ā M A T A

*Pulka viesu ieviesušies
manā viesu grāmatā —
i Aizsaulē jau
aizsaukto elpa un
roka vēl te
uz papīra
ar tobrīd pateiktu
paldies —*

*Mani mājas viesi —
saku, lapojot
lēnām —*

*Kad Tu ieviesīsies
manā viesu grāmatā?
Taupu Tev baltu lapu
ar gaili ūdenszīmē —
trīs reizītes nodziedāja
no rītiņa agrumā —*

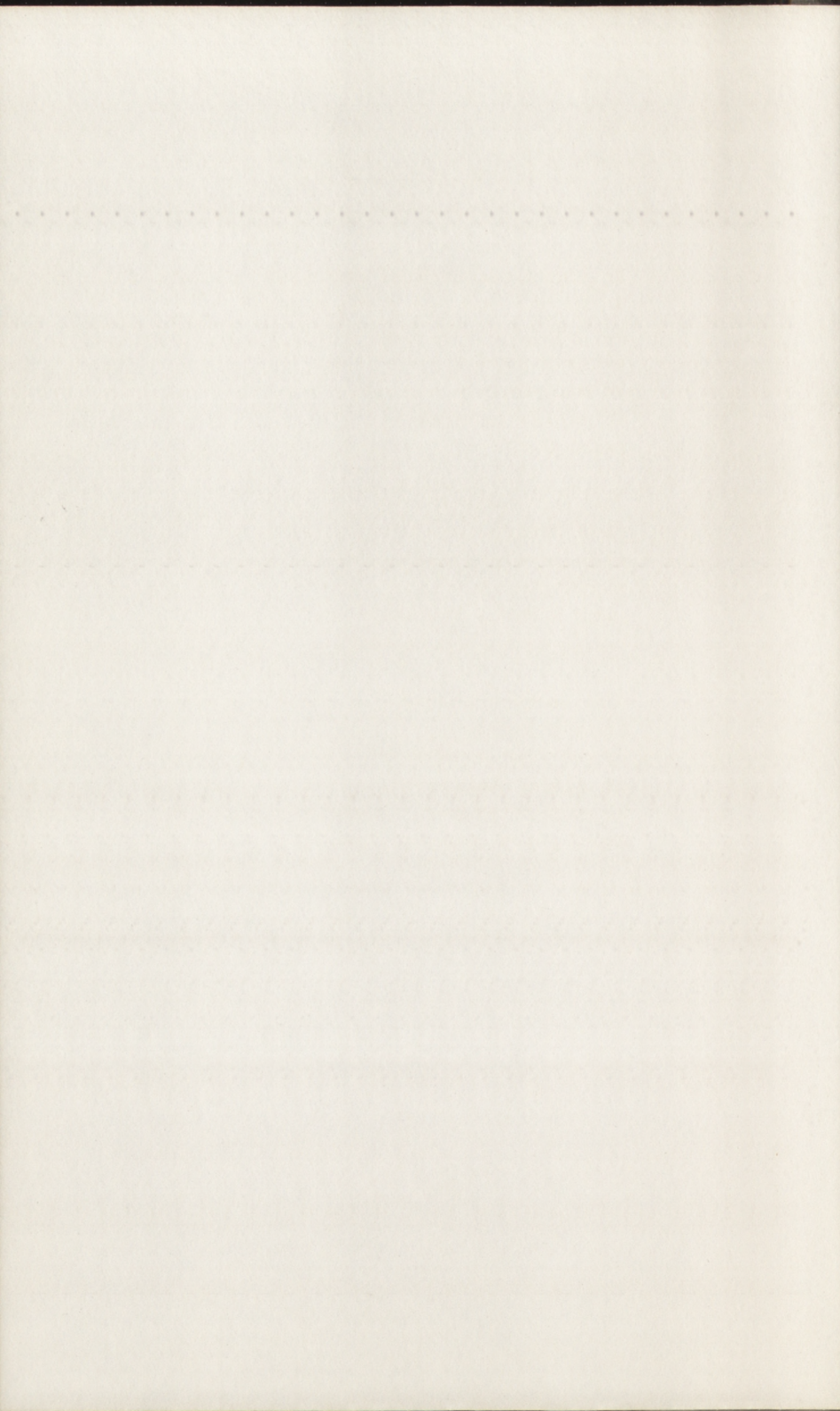
*reiz Tava mute
mani modinās —*

*Atskatos, te, kādā lapā
pret gaismu spīd zīmes,
agrāk nepamanītas —
lasīt nemācēdama
manas mātes mātes māte
iekrustījusi
trīs cimdu rakstu * * * Auseklīšus —*

*Radu rakstus izlasīt mācos
visu vienu mūžu.*

IV

— To ozolu vainagu, vecā māt! —

J Ā Ņ U Z Ā L Ē S

Ir Jāņi tuvu un Rīgā drīz līgos
un dienās saule kā gundega gail,
bet naktis ir skaitītas
sīkstulā aitas
ar īsu vilnu —
ik mirklis milztošu
asaru pilns —

Tai rītā mums teica:
jums jāatgriežas —
kāds atgrieztu rīcieni
otrreiz grieza —
jums jādodas projām —
vai Daugavā kauca boja?

Mēs norijām asaras,
kļuvām bērni
kā pērn un aizpērn —
un gājām Jāņuzālēs
uz zaļajām pļavām — varbūt —
sapni sapnī atcerēties grūt.

Jūdzām tavu pūra zirgu,
mana jaunā māsa,
tālu ceļu devāmieš
meijās, Jāņuzālēs —
braucām uz to puķu tirgu
pašā Rīgas vidū
To vien vairs neatgādā
mana sirmā galva —
kāda zirgam spalva?
Bēra, pāta, lāsa —
mini, jaunā māsa!
Kumeļš iebrida sapnī
zāļu nastā pīdamies...

— To ozolu vainagu, vecā māt.
dod manam mīļajam dāvināt —
tavu roku vīts
tas ilgi nenovītīs
viņa galvā, viņa kaklā,
viņa gultas galā,
stenderē uz naglas —

Ko tu skaties manī kā akla?
(Trejdevīto ziedu rokas vij čakli)
to ozolu vainagu, vecā māt! —
— Tava gaita, izteika, drānas,
meit, tu neesi no šejienes —
tālā pilsētā mans Jānis,
vai no viņa labdienas nes?
Saki, lai mātei raksta! —

Pulsa ritmā, soļu rakstā —
lai raksta, saki, lai raksta
Mātes vīti vainagi
ilgi nenovītis —
ceļā doties rīt.
Pulsa ritmā, soļu rakstā
suņu burkšķi, pupulakšķi
tās bij — Jāņuzāles.
Simti glīti iezeltītu
kumelišu saulišu —
rudzupuķu zilās gaismas acis —
ko čigānietes magones saka?
Ko zilē? Kas mīl? Kā nemīlēsi
skalbes brūnā upēli plūktas,
vērmeļu ziedus rūgtos,
leišu rūtas un trūkumzāles —
Kā visa man nav gadiem ilgi trūcis!?
Mirkli sāk sadzīt visas brūces —
visām zālēm sevi dziedēt ļauju,
ceļu tās klēpjiem, rauju ar sauju,
aizvērtām acīm elpā dzeru —
atkal deru un atkal piederu!
Jāņuzāļu trūkuma badā
Rīgas tirgū vadātājs vadā —

— To ozolu vainagu, vecā māt! —

Vai ausoties zāļu māmuļu vārdos,
vai bīstoties tālo pērkona dārdu,
vai dunduru dzelts sāk dīdīties zirgs?
Pavadu pārrauj, rīb ore un tirgus
kliedz, auro: starp auto pakavi klab!
Mēs jožam pa kreisi, zirgs auļo pa labi
uz mājām
uz mājām
uz tāltālām mājām!

Mēs pakaļ gājām,
mēs skrējām un klupām
pār Jāņzāļu nastām,
starp namiem, pār upēm —
bet nepanācām.
Nesasaucām.
Zirgs bija jauns.
Pilsētā nepiejaucēts.

Kāpj plecos meijas,
pland auto jumtos,
un kraujas ķerrās, roku stumtās
un pēkšņi sadzirdu —
tāltālās mājās
(vīru roku valdīts?
slējies pakaļkājās?)
jaunās māšas pūra zirgs
sētas vidū nozviedzas!

Sāk izklīst tirgus.
Kur iesim? Kurp brauksim?
Mūs projām sauca.
Te Jāņzāles tura —
te pakalnu kumbros
zem ozolu stumbriem
krauj ugunskurus —
te mājas!

— To ozolu vainagu, vecā māt, —

Mums jādodas projām —
lai ietu bojā?

Ir Jāņvakars un Rīgā jau līgo —
un rieta saule kā Jāņuguns deg!

1969. g. VI Rīgā — 1970. g. VI Toronto.

J Ā Ņ U N A K T S

Augstu spraišļojas bērzu zari,
vīstot vainagi skurbāk garo —
neskāries mani turi
tālā līgo

 ugunskurā —
miglas plīvā bez sākuma, gala,
austras sarkšanā debesu malā —

Pļavā zirgi kaklu pie kakla
kaut tā varētu laimē akli
nesakot

 es arī
 mūžam tevi —
palikt kā bērzi paliks vietā
mūsu nekad vairs neuzietā —

Palikt uz laikiem —
zināt

 tu arī
 mani turi —

Vīst vainagi —
dziest ugunskurs —
 neskāries turi.

24. VI 1969. — 1970.

L Ī G O

*Visu nakti, visu nakti
kapu akas ūdens slakās,
naktsvijoļu zaļais tvans trako —
pusi mūža Jāņunakti.*

*Visu nakti pagalvī pļava,
siena vāli, roka tava —
tek paipala, griež grieze,
un migla palo bieza —*

*Visu nakti, visu nakti,
pusi mūža aizlīgoto
nelīgoto Jāņunakti —
izkiedz kliedziens,
izvaid vaidi —
pusi mūža ilgi gaidīts:
Līgo! Līgo!*

1969. g. Rīgā.

D Z E J A N O D Z I M T E N E S

*Zilas sveces dega
bērzu bluķos baltos —
sedzās saules sega
tālos viedi kalta.*

*Vārdu ritmi dzejā
viesos vedās paši —
tālo tuvās sejas
sila mūsu dvašā.*

*Balsis dziesmās sauca
atbalss meklēdamas —
ziedi, jūra, aukā! —
šalca birzs un nami.*

*Sejas sejas sejas
mīļās dārgās jaustās —
svecēs dega dzeja
liesmu zili glausta.*

25. X 1969. g. Čikagā.

A P M Ā T Ā

*Bārbalas bērzam
birst svešā dārzā
birst tālu ziemeļu
tieksmās —*

*Stāv bērzam blakus
stāv svešā dārzā
stāv tālas dzimtenes
apmātā —*

*Ne te mīl saule
ne te mīl lietūs
ne zaļas lapotnes
pavēnis —*

*Tur zem tās saules
tur uz tās zemes
tur visi sākumi
sakņojas —*

*Bārbalas bērzam
birst svešā dārzā
birst tālu ziemeļu
tieksmās.*

1974.

M Ā S A S S A U L G R I E Ž I

*Dārzā, kur vasarā
baltu rožu vārti,
paldenās kupenās
balti lāči vārtās —*

*Namā, kur ugunis
svētku smaržas kausē
saimniece dudinot
mīca svētku raušus —*

*Baltas kā ledainie
lāči sveces izlej
apvārta kupenā
stāvus visas saslej —*

*Atstaro saules riets
balto lāču barā —
sveču liesmas ietrīsas
čiekurotā zarā —*

*Saulgrieži griezdamies
zili, zaļi, sārti —
zvīlainā dardedzē
balti lāči vārtās —*

*Balta maize baltas sveces
baltā sniegā balti lāči —
māsa tālā ciemā attek
mīlā māsa mājās pārnāk.*

BALTAIS ZIRGS

Albertam Silam, 1973. g.

Šī dziesma ir par jātnieku jaunu,
par jātnieku jaunu, par jātnieku staltu —
viņš kara kumeļu segloja baltu,
jo karā to sauca, kā tēvus sauca,
kā gāja tēvi, tā gāja daudzi —
aiz audzes audze tai kara draudzē,
kur mūsu ciltis kā jūrā smiltis —
jo vīri nīda un vīri cēlās,
tiem zuda mājas un sievas cēlas
caur gadu simtiem no dzimtas dzimtā
vēl tikpat stipras un tikpat žēlas.

Viņš bija jauns, viņš bija stalts,
tam kara kumeļš drasoja balts —
no ciema uz ciemu
pa nāves ziemeļiem,
caur ložu lietu
uz citu vietu —

Kumeliņa galvu glaužu
ar abāmi rociņāmi;
tas iznesa augumiņu
caur deviņi zobentiņi. T. dz.

Tai karā,
kad tanki, lidmašīnas
Molotova kokteiļi, mīnas
cīlvēku kaulus, zemi, pilsētas mala,
viņš aizdrāzās salā
kā bruņās kalts
uz zirga baltā —

dzīvs uz brīvību,
jo —
laikam pareizais ceļš bija jāts —
Dievalaime, ko vadīja prāts,
krustceļos, toreiz—

— Jāsi pa kreisi,
jātnieks beigts;
— Jāsi pa labi,
abi;
— Jāsi pa vidu,
zīrgs beigts —

senā pasakā teikts.

— Man bija balts zirgs —
viņš šobaltdien saka,
un skatās aizbērtā atmiņu akā.
Kā sapnī viņš glāsta senso stāstu,
un matus sev baltos ar roku brauka —
tai svešā zemē, tai sniega laukā
bij bargas bēdas, bij asins pēdas —
bez elpas kumeļš, kauli, miesa,
ko vazāja vilki vai lapsa liesa —
vai savējie grauza vai naidnieki ēda,
kad badu tiem piebūra kara bēda —
bez žēlabu nebij uz zemes ne pēdas,
bij vīri karā un sievietes bēdas —

Kā teiksmā lasām: ZIRGS DZINTARĀ MIRGO — *
un nevis vairs tirgū —
un tikai pa dzeju tālāk skrien:
ZIRGS ZIRŅOS BRIEN... **
Vai Saulgriežu sapnī vadātājs vadā?
ZIRGS JĀŅZĀLĒS BRADĀ... ***
Zirgs, aizzudis veļos,
atmiņās auļo —
spožs kumeļš kā saule!

*Tam novakars zils
no kakla mauc sakas —
zirgs dzer pie akas,
zirgs dzer no siles*

*Zirgs zudušais briesmās
balts bubina dziesmā.*

- * Māra Čaklā dzejolī: Zirgs dzintarā;*
- ** Olafa Stumbra dzejolī: Zirgs zirņos;*
- *** Veltas Tomas dzejolī: Jāņuzālēs.*

SUNĀKSTES — AKNĪSTES TAUTA

Sen aizsākts motīvs

Skatait, cik dziļi tie dumbri, kur drasoja deviņas jūdzes
sudraba pakaviem zibot un plēšaini plešoties sāniem
pūrazirgs savam vien priekam! Un, skatait, cik ēnainās
ārēs

Sunākstes sūnākļu sīkstā un Aknīstes atklātā tauta
tērgavā tuvumā tiekot, un tīkavā trauksmīgi tieši
īpatnā izloksnē locīt un savīt un atsist ik vārdu,
izgudrēm izsmejot katru tik pārgudri plātīgo pāvu.

Dzirdiet, no Daudzseses puses pa šaursliežu vilcienu tumsā
vāvuļo Sēlijas mēles sen senmāšu mācītā rakstā —
izteika, atteika atsper ar izrunas izmaņu īsu
vārdus, kas dzirkstīgi droši, ar mēru un mērījot mesti,
mūžudien Sēlijas sētās un simtgadu ozolos žūžo,
pačukstot prātulas pirmiem uz pilsētu plūdējiem sasiem.

Celdams kā dzintara zīli, tik pagrozot atrodi dzirksti
izlecot aši pret sauli ik senajam viedajam vārdam.
Pietiks pārpārim, ja liksi kaut vienu starp jaunvārdu simtu,
gudrinieks burdamies bursies, un lasītājs minēs kā mīklu
viņmātes vērpējas dziesmu vai trešodien palaisto joku —
godībās: kāzās vai bērēs, kad spēles par cienastu paliek.

VEĻU VIESI

*Veļu valodu vienu
visas dvēseles runā —
tāla ikdienas dunai
vizmo Aizsaules diena.*

*Nākot iedami ejam
veļu vedējiem vidū —
veidi viešas bez sejām
Veļupi pārbrīduši.*

*Viena valoda visiem
viesos velaiņus vedot —
saule lapkritī izdziest
soļus čukstienos bedot.*

*Zeme, cilvēki, mājas
atplūst aizlaiku dvesmā —
bijis, būšu un esmu
viesis no Neapstājas.*

*Veļu valodu vienu
visas dvēseles runā —
tāla ikdienas dunai
vizmo Aizsaules diena.*

1970. g.

DEVĪŅUS DESMITUS

Angelikai Gailītei 90. dzimšanas
dienā, 2. VI 1974., Toronto, Kanadā.

Plaukst tālā malā
bez savas zemes,
deviņus desmitus
ābele balti —

Sniedz saknes spēku
no visos vējos
likteņa kliepētās
latviešu tautas —

Pazarēs dziesmas,
pasakas, teikas
pauž jaunām atzalām
ticību senu —

Nem mūžam spēku
no visos vējos
likteņa kliepētās
latviešu tautas —

Aug tālā malā,
bez savas zemes,
deviņus desmitus
ābele balti.

P A S A K A

Mūžam jaunajai skatuves māksliniecei
ALMAIMA ČAI viņas 80. dzimšanas
dienā, 28. X 1974. Toronto, Kanadā.

Tā tālā nakts,
tā neizlīgotā,
tumst, tvan un ilgo
laimes visu mūžu —

Toreiz, tai tālajā rietā, kad Līgotnēs šalkoja sili,
Vasaras ziedošos spārnos tur jaunava laidās ar zēnu.
Strēlnieks šis jauneklis bija ar saulīti pierē vai zvaigzni —
(Mežmalā dunēja kauja un brālīgas asinis lija...)
Vēji tos vētrainos gadus sen plosītus vēsturē aizpūš,
Liktenis smiltainē mūžus un dzīvības paslēpj uz laikiem.

Rokrokā jaunības mīla bez vakar un rītdienas staro —
Mirklis par mūžību pārtop un solītais piepildās šobrīd,
neteiktais netverams vārdos top zvērestā tiekoties elpā —
Saulrietā spožumā koki slej ēnainu dievnamu pāri,
Sūnainā taciņā soļi kļūst aizejot laimē bez gala —
Vasaras ziedošos spārnos tur jaunava laidās ar zēnu,
Toreiz, tai tālajā rietā, kad Līgotnēs šalkoja sili.

Tā tālā nakts,
tā neizlīgotā,
tumst, tvan un ilgo
laimes visu mūžu —

*Tik stalti jauns,
nav gadi gājuši,
un mežs tāltālais
rasā smaržainais
vēl zaļo sūnu sirms —
Tai rietā meijas,
viņa roku lauztās —
— Tā viena tev, uz klēti līdzī nest,
tā otra mana,
tevi visu noglaust —*

Zaļoksnu smaržpilnu glāstu tā asinīs atstādams mūžam —

*Tai naktī pēdējā pirms pirmās,
kuras nebij — pirms nojautas,
ka tā uz mūžu
ne izteikta, ne izmīlēta
mīlestība sāpēs, sapnī sildīta
un smaidā izstarota gaidot,
gaidot vēl;
tā mūžam mīlot gaidīt —
vārdā nesaukto un neatsaucamo —*

Lūk, skatāties, bet nāciet klusi —
tā basām kājām zaļa dārza saulē sēž
un auklē grāmatu, ar acīm debesup,
ar lūpām čukstā —
tā visumilāk Skalbes DVĒSĻU MEŽĀ klīst,
kur satiek gaidīto un naktī iegājušo
toreiz —

Tā tālā nakts,
tā neizlīgotā,
tumst, tvan un ilgo
laimes visu mūžu —

No lielas mīlestības mirst,
ja sevi žēlo —
ja nenomirst,
tad dzīvē dzīvi tēlo.

SAULES VĀRDI

Kad melna diena
pēc melnas nakts,
kad jumta korē
melns mākonis milzt,
kad MELNAIS LAIKS
viņurīt citurīt šorīt —
tad saucu SAULI
kauļu balinātāju
dzīvības dīdzētāju
aust lēkt tecēt —

Seno ganu sauli manu
balto māmuli —
Sudraboto sauli karavīru
bēdu kliepētāju —
Bāru sauli sildītāju žēlotāju —
sauktin saucu DIEVA sauli
skaitot SAULES VĀRDUS:

Augstā koka smuidrā galotne,
rudā sērmūkšas virsūnīte
aiz mana loga,
spožā galotnīte tālā Jāņu kalnā,
manas magonītes tavas māmuļas gleznā,
mana sirds, mana dvēsele
manas domas mans darbs
mani draugi mana dzimtene —
manas tālās un spožās
DZEJAS un CILVĒCĪBAS VIRSŪNĪTES —

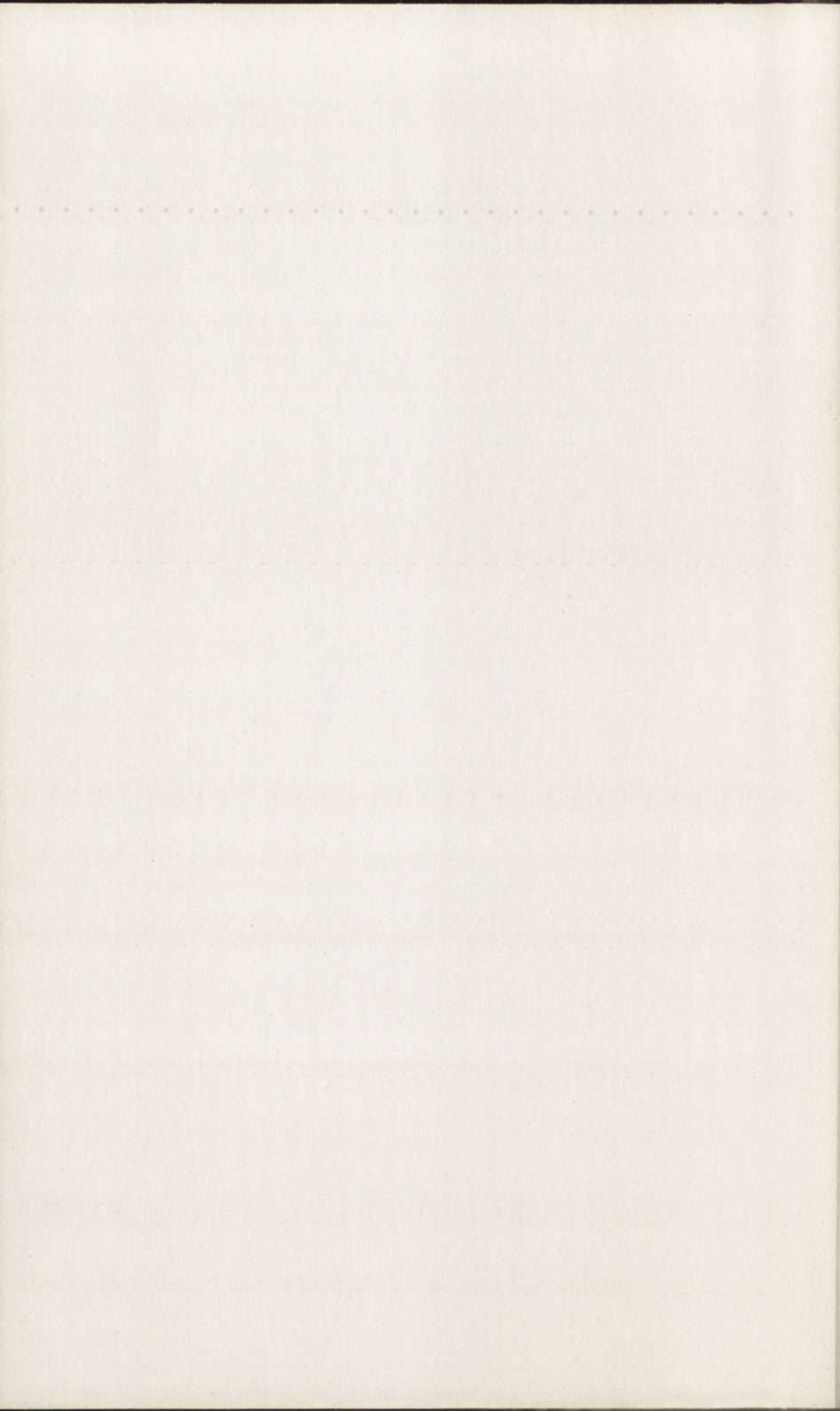
*VISS uz sauli tiecas
viss pēc saules sniedzas
visam saules vajag —
saules vaiga pie vaiga
VISAM vajag —*

*Saules sirotāji saules saucēji
saules suminātāji sazināties saulē:
 *Tai saulei
 Šo saulīti
 Šai saulei
 Viņu sauli —**

*Sauli saucam
Sauli gaidām
Sauli turam*

S A U L Ē !

1974. — 75.

SATURĀ:

I

PĒC UGUNS	7
KAILUMS	10
BEIGAS	19
ZAĻĀ	20
PORTRETS	23
LEPRA	25
TAURĒTĀJS	30
PRET VĒJU	31
RAIŅA MOTĪVS	32
TĀ MAIZE, KO SUNS NENĒM	33

II

CEĻĀ UZ SIGULDU	37
VECRĪGĀS SKICES	38
<i>V e l n i :</i>	
Dzirkst vitrāžas	38
Tas ābols	39
Spiež roku Velna delna	40
<i>K a ķ i :</i>	
Es Zviedru vārtos	41
Mans sauciens solīja	42
Jo tad es pēkšņi atcerējos	43
Tā zivs	44
Pie mūzeja	45
ZEMDEGU DĀRZĀ	46
DZEJNIECE	47

MANA ZEME	48
JĀ SNIEG	49
TAI DĀRZĀ	50
<i>Jaunā ābele</i>	50
* * *	51
PAR TO ĀBOLU	51
PĀRDAUGAVAS PARADĪZE	53
DAUGAVMALAS SMILGA	55
SUVENĪRS	57
SĒŅU SIEVIŅA	59
DZIMTENE	60
VIESOS	61
* * * <i>Tu esi mans atrastais dēls</i>	62
PUKUSIEVAS PADOMS	63
PIETUVINĀMA	64
TE	66
ZEMES SĒRDZĪGĀ	67

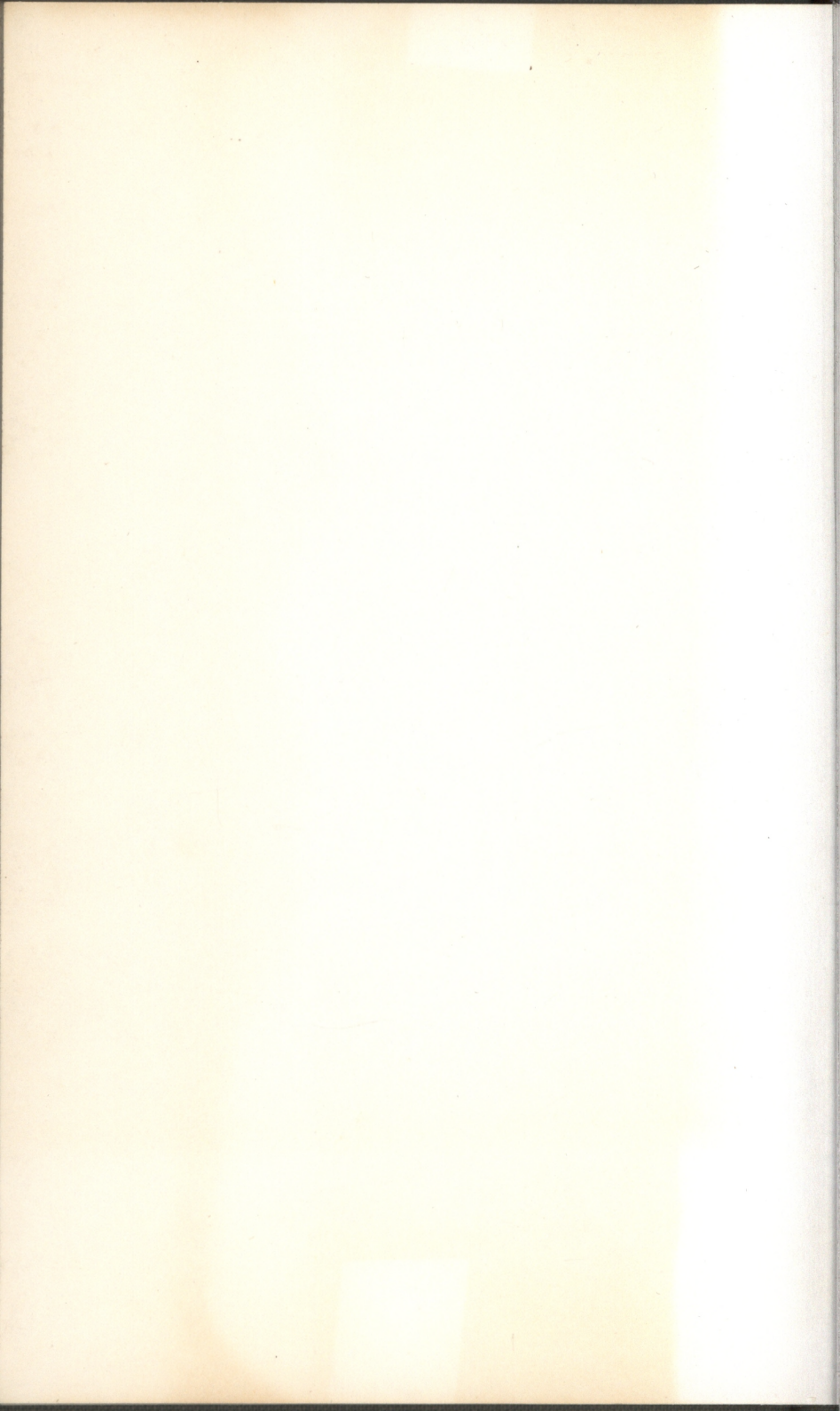
III

AKMENI NOSKŪPSTĪT	71
DOMU DRĪKSNAS	73
<i>Iztraucēta diena</i>	73
<i>Pirmajā ziemas dienā</i>	74
<i>Kad es galīgi</i>	75
<i>Nebaidies</i>	76
<i>Man citas gudrības nav</i>	77
<i>Esi varonis?</i>	78
<i>Velns, kā lai izzīlē</i>	79
<i>Skaties negatīvā</i>	80
<i>Te zeme</i>	81
<i>Tvanēja ziedoša man</i>	82
<i>Saules sapnis</i>	83
BALTĀS LAPAS	84

RIETA DZIESMA	86
NES	87
KĀDS LASA, IEKLAUSOS	89
RIETĀ ZIED	90
*** Ai, apgredzenotais	91
*** Ne jau, ka es zinot visu	92
AIZEJOT UN ATNĀKOT	93
ATVADAS	94
MĪLESTĪBA	95
VINA ŽĒLAS	96
IEKĀRE	97
VIESU GRĀMATA	98

IV

JĀNUZĀLĒS	101
JĀNUNAKTS	106
LĪGO	107
DZEJA NO DZIMTENES	108
APMĀTĀ	109
MĀSAS SAULGRIEŽI :	110
BALTAIS ZIRGS	112
SUNĀKSTES-AKNĪSTES TAUTA	116
VEĻU VIESI	117
DEVĪNUS DESMITUS	118
PASAKA	119
SAULES VĀRDI	122

2.60

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304008927

51